

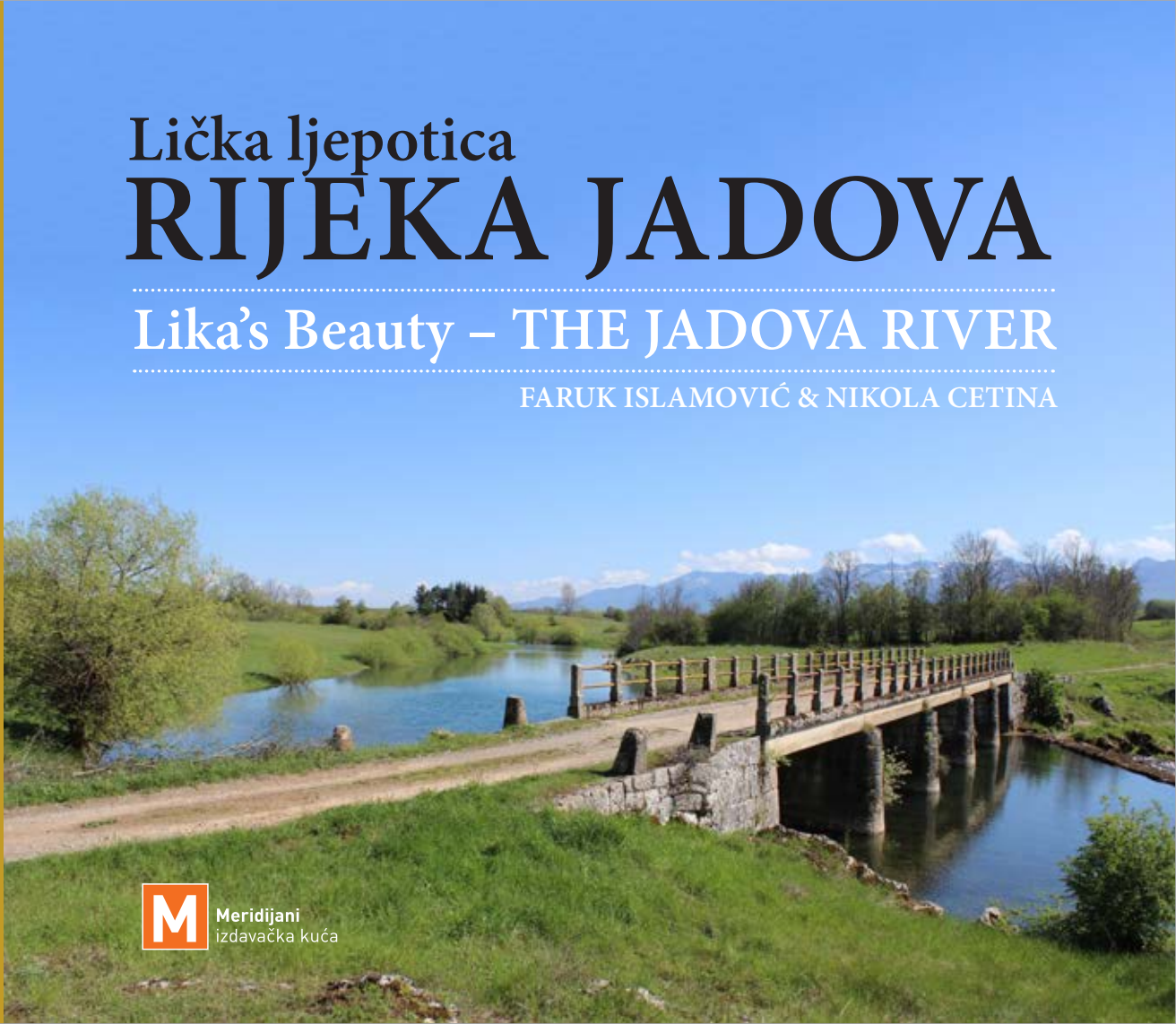
Lička ljepotica
RIJEKA JADOVA

.....
Lika's Beauty – THE JADOVA RIVER
.....

FARUK ISLAMOVIC & NIKOLA CETINA



Meridijani
izdavačka kuća



RIJEKA JADOVA

THE JADOVA RIVER



Lička ljepotica
RIJEKA JADOVA

Lika's Beauty – THE JADOVA RIVER

FARUK ISLAMOVIC & NIKOLA CETINA

Uredila: Petra Somek
Edited by: Petra Somek



Meridijani
izdavačka kuća

SADRŽAJ

Riječ autora <i>Author's note</i>	6	Prapovijesno naselje Stražbenica <i>Prehistoric settlement of Stražbenica</i>	61
Izvor rijeke Jadove <i>Source of the Jadova River</i>	15	Konj od jantara <i>Amber Horse</i>	64
Tragovi Japoda <i>Traces of the Japods</i>	17	Crkvina - nekropola stećaka <i>Crkvina - necropolis of medieval tombstones stećci</i>	67
Vidikovac Gakuša <i>Gakuša Viewpoint</i>	19	Izvori uz Jadovu <i>Sources along the Jadova River</i>	71
25 mostova preko rijeke Jadove <i>25 bridges over the Jadova River</i>	21	Endemične ribe <i>Endemic fish</i>	77
Kameni prijelazi <i>Stone crossings (stepping stones)</i>	27	Moćan Velebit <i>Mighty Velebit</i>	79
Srednjovjekovna utvrda - Štulića kulina <i>Medieval fortress – Štulića kula</i>	31	Nedostupno ušće <i>Impassable river mouth</i>	80
Špilja i utvrda Šupljača <i>Elevation and Cave Šupljača</i>	35	Brojna lica Jadove <i>Many faces of the Jadova River</i>	81
Vodena pećina – zvijezda Jadove <i>Water Cave – the star of the Jadova River</i>	39	Bilješka o autorima <i>About the authors</i>	92
Posljednji mlin <i>The last mill</i>	41	Popis literature <i>List of literature</i>	94
Seoska arhitektura <i>Rural architecture</i>	45		
Šterne ili čatrnje <i>Cisterns or reservoirs</i>	47		
Suhozidi uz riječne obale <i>Dry-stone walls along riverbanks</i>	51		
Brdo Radlovac <i>Radlovac Hill</i>	55		
Stupe kod Graovčeve pećine <i>Steps at Graovčeva Cave</i>	59		

Slap kod bivšeg mlina u selu Barlete ►
*Waterfall near the former mill
in the village of Barlete*



RIJEČ AUTORA

Mala i mnogima nepoznata lička rijeka

Sve rijeke zaslužuju knjigu o sebi jer rijeke su za zemlju ono što je krvotok za ljude. Svaka ima neke svoje specifičnosti, jedinstveno korito izdubljeno u površini planeta, svoju floru i faunu, boju - svoju hidrografiju. No rijeke ne žive same, oko njih odvajkada žive ljudi koji bez vode ne mogu. Boraveći pored rijeke, putujući po njoj ili uz nju, ljudi su ostavili brojne tragove pa, osim hidrografskih značajki, svaka rijeka ima i svoje povijesne tragove koji su nastali interakcijom čovjeka i prirodnog okoliša.

Rijeka Jadova nalazi se u Lici gdje su zime duge i oštre, a ljeta iznimno topla, suha i kratka. U studenome je Jadova puna vode, poplavljuje okolno zemljište i čini priličnu štetu, a ljeti ona potpuno presuši i pretvara se u dugački suhi jarak u kojem ponegdje raste trava i poljsko cvijeće. Bez obzira na ovako velike oscilacije, ljudi su još od vremena drevnih Japoda, prvih poznatih stanovnika Like, živjeli pored rijeke Jadove.

Život uz rijeku koja ti je majka, ali ponekad može biti i maćeha, nije bio lagan, ali čovjek je bio uporan i domišljat. Boriti se protiv rijeke kad nabuja i spremiti višak vode za razdoblje kada ona presuši bila je glavna organizacija života uz Jadovu. U toj surovoj životnoj igri čovjek je oko Jadove ostavio brojne tragove. Upravo ta gustoća povijesnih tragova na relativno uskom prostoru oko rijeke, u kombinaciji s prekrasnom prirodom, čini Jadovu posebnom. Kada se uvjerite u ljepotu izvora Jadove, netaknutih dijelova toka, sklada između vodene površine i travnatih livada koje je okružuju, kada se kod ostataka starih mlinova razveselite zvuku žubora vode, kada otkrijete stare kamene prijelaze i osjetite da drevni Japodi tu na neki nedokučiv način još žive... shvatit ćete da rijeka Jadova mora na dar dobiti barem ovakvu knjigu. Naša je želja da vam ona otkrije Jadovu oko koje se nalaze brojni tajnoviti tragovi prošlosti koje možete i sami otkrivati i proučavati, oko koje su brojne lako dostupne uzvisine s kojih, zbog prekrasnog pogleda, nećete htjeti otići, oko koje

su izvori s kojih možete piti, špilje koje želite istražiti, mostovi preko kojih morate prijeći... Želja nam je da ova knjiga čitateljima približi jedan očuvani svemir koji, ako mu se prepustite, ima moć iscjeljivanja.

Obilazeći Jadovu od izvora do ušća otkrili smo brojne zanimljivosti. Svaka je istaknuta zasebno, jednom ili više fotografija, a tekstualni dio dug je tek toliko koliko je potrebno da čitateljima pruži osnovne informacije. Naime, glavni je cilj ove knjige potaknuti čitatelje da krenu u obilazak Jadove te da se uvjere u njezinu ljepotu kojom smo i sami bili oduševljeni.

Zbog velikog poštovanja koje osjećamo prema malim hrvatskim rijekama, o kojima već nekoliko godina pišemo serijal u edukativnom časopisu Meridijani, bila nam je velika čast i zadovoljstvo obilaziti rijeku Jadovu. Ipak, nismo uspjeli obići sve što smo željeli pa je ostalo kutaka koje tek moramo otkriti ili će ih, potaknuti ovom knjižicom, otkriti neki novi znatiželjnici. Istražujući tajne Jadove shvatili smo da prirodnim i povijesnim zanimljivostima jednostavno nema kraja. Baš kad smo pomislili da smo obradili jedno područje, pojavile su se nove spoznaje zbog kojih smo Jadovu promatrali drugačijim očima.

Jadova je nepravедno zaboravljena i napuštena hrvatska rijeka. Prije ili kasnije zapljusnut će je turistički cunami pa bi trebalo na vrijeme zaštititi njezine vrijednosti. Možda će i ova naša knjiga biti poticaj da se područje njezina prostiranja proglasi zaštićenim parkom, kako bi se preduhitrila moguća devastacija prostora.

Neka ova knjiga putuje svijetom, neka pronosi sliku i riječ o Jadovi i neka potakne što više čitatelja da je posjete i potraže tragove od vremena drevnih Japoda pa sve do tragova autora ove knjige.

Vaši Faruk i Nikola

AUTHOR'S NOTE

A small and to many people unknown river in Lika

All rivers deserve a book because rivers are to the land what the bloodstream is to humans. Each river has its own characteristics, a unique bed carved into the surface of the planet, its flora and fauna, its color - its hydrography. But rivers do not exist in isolation; people have lived around them since time immemorial and they have been unable to live without them. By residing near a river, traveling on it or alongside it, people have left numerous traces. Besides hydrographic features, each river has historical traces resulting from the interaction between humans and the natural environment.

The Jadova River is located in the Croatian region of Lika, where winters are long and harsh, and summers are extremely warm, dry, and short. In November, the Jadova is full of water, flooding the surrounding land and causing considerable damage. In summer, it completely dries up, leaving behind a dry ditch with patches of grass and scattered wildflowers. Despite experiencing such significant variations, people have lived by the Jadova River since the time of the ancient Japods, the first known inhabitants of Lika.

Living near a river that can be a kind mother and sometimes a cruel stepmother was not easy, but people were resilient and resourceful. Fighting against the river when it swells and storing excess water for the period when it dries up was the main organization of life along the Jadova River. In this harsh game of life, people have left plenty of traces around the Jadova. It is precisely this amount of historical traces in a relatively narrow area around the river, combined with the beautiful nature, that makes the Jadova so special. When you witness the breathtaking beauty of Jadova's source, the untouched parts of its course, and the serene harmony between its waters and the surrounding meadows, when you immerse yourself in the soothing sounds of rushing water near the remains of old mills, discover historic stone crossings, and feel the enigmatic presence of the ancient Japods... it becomes clear that the Jadova River deserves nothing less than a book

such as this as a tribute. With this book we wish to introduce you to the true Jadova, with countless enigmatic remains of the past which you can explore and discover on your own. Surrounded by easily accessible elevations offering breathtaking views which you will find hard to tear yourself away from, the river is dotted with springs from which you can drink, caves you want to venture into, bridges you must cross...

With this book we wish to bring readers closer to a preserved universe that, if surrendered to, has the power to heal.

While exploring the Jadova from its source to its mouth, we stumbled upon many fascinating features. Each of these is showcased in the book with vivid photographs, accompanied by text that provides essential information. The main goal of this book is to encourage readers to go and discover the captivating beauty of the Jadova River themselves.

Given our great respect for Croatia's smaller rivers, which we have been spotlighting in the educational magazine Meridijani for several years now, it was both an honor and a pleasure to embark on an exploration of the Jadova River. However, we were unable to visit everything we wanted, leaving corners that we still need to discover or that, inspired by this booklet, new curious minds still have to reveal. Exploring the secrets of the Jadova, we realized that there is simply no end to natural and historical wonders. Just when we thought we had covered one area, new insights emerged, causing us to see the Jadova through different eyes.

The Jadova is an unfairly forgotten and abandoned Croatian river. Sooner or later, it will be hit by a tourist wave, so it is essential to protect its values on time. Perhaps this book will serve as an encouragement to declare the area a protected park, an idea we are extremely passionate about. This might prevent possible environmental devastation.

May this book travel far and wide, sharing the beauty and stories of the Jadova River, inspiring countless readers to explore its banks and uncover traces from the era of the ancient Japods, all the way to the footprints left by the authors of this book.

Yours sincerely, Faruk and Nikola

INFO Rijeka Jadova

Izvor: u blizini zaseoka Lazići kod sela

Gornja Ploča (općina Lovinac)

Nadmorska visina izvora: 630 m

Ušće: u rijeku Liku kod zaseoka

Kulica (grad Gospić)

Nadmorska visina ušća: 550 m

Dužina toka: 41 km

Zračna udaljenost od izvora do ušća: 21 km

Pritoke: Salakovac, Kovačica, Graovčeva rijeka,

Rakića potok, Tunjevac, Volarički potok

Županija: Jadova teče kroz Ličko-senjsku županiju

Kako je rijeka dobila ime?

Jadova je ime vjerojatno dobila po jednoj od narodnih predaja. U vrijeme osmanske vladavine posjed je na području Vrepca imao beg Alaga Vrebo. Njegov sin često se igrao na obali rijeke, no tijekom jedne igre dječak je, nažalost, pao u vodu i utopio se. Njegova je majka svaki dan dolazila na obalu rijeke i jadikovala ili jadovala. Tako su ljudi rijeku prozvali Jadova. Prema narodnoj predaji ova rijeka u dalekoj prošlosti zvala se i Milava. U vrijeme ljetnih suša Jadova presuši pa je tako nastao i naziv Jaruga koji se i danas koristi.

INFO The Jadova River

Source: near the hamlet of Lazići by the village of

Gornja Ploča (the Municipality of Lovinac)

Elevation of the source: 630 m

Mouth: into the Lika River near the hamlet

of Kulica (the Town of Gospić)

Elevation of the mouth: 550 m

Length of the course: 41 km

Straight-line distance from source to mouth: 21 km

Tributaries: the Salakovac stream, the Kovačica, the Graovčeva

River, the Rakić stream, the Tunjevac, the Volarički stream

County: The Jadova flows through Lika-Senj County

How did the river get its name?

The Jadova likely got its name from one of the local legends. During the Ottoman rule, the Vrabec area was owned by Bey Alaga Vrebo. His son would often play on the riverbank. Tragically, during one such game, the boy fell into the water and drowned. His mother would come to the riverbank every day, mourning or 'jadovala' (in Croatian). Therefore, the people decided to name the river 'Jadova.' According to folklore, in the distant past, this river was also called 'Milava.' During summer droughts, the Jadova would dry up, giving rise to the name 'Jaruga,' which is still used today.



Pusta sela uz Jadovu

Povijesni tragovi otkrivaju tisućljetnu naseljenost područja oko rijeke Jadove. Ovaj kraj bilježi vrhunac naseljenosti od 1900. godine do početka Prvoga svjetskog rata. Zbog tri rata i više valova iseljavanja sela oko Jadove su danas gotovo pusta. Prema posljednjem popisu stanovništva (2021.) uz Jadovu živi samo oko 200 stanovnika u sedam sela i 17 zaseoka. Sela i zaseoci uz Jadovu su Gornja Ploča (Donja Ploča, Tepšin Dol), Mogorić (Buljmize, Ilinac, Krčevine, Ljubičići, Zaklanova Varoš, Zeba), Pavlovac Vrebački (Selište Vrebačko), Zavode (Mišćevići), Vrebac (Rudeži), Barlete (Draga, Podkraj, Zavode Barletske) i Ostrvica (Kulica, Polovine, Vučjak Ostrovički).



Deserted villages along the Jadova River

Historical traces reveal a millennium-long settlement in the area surrounding the Jadova River. This region experienced peak population from 1900 until the beginning of World War I. Due to three wars and multiple waves of emigration, the villages around Jadova are nearly deserted today. According to the latest population census (2021), only about 200 residents live along the Jadova in seven villages and 17 hamlets. The villages and hamlets along the Jadova include Gornja Ploča (Donja Ploča, Tepšin Dol), Mogorić (Buljmize, Ilinac, Krčevine, Ljubičići, Zaklanova Varoš, Zeba), Pavlovac Vrebački (Selište Vrebačko), Zavode (Mišćevići), Vrebac (Rudeži), Barlete (Draga, Podkraj, Zavode Barletske), and Ostrvica (Kulica, Polovine, Vučjak Ostrovički).

Kratak opis toka Jadove

Izvor Jadove nalazi se nedaleko od sela Gornja Ploča, blizu zaseoka Lazići, nekoliko desetaka metara od brze ceste Udbina - Gornja Ploča. Brdo ispod kojeg izvire rijeka predstavlja krajnji istočni rub gorja Vrebačka staza. Kratko teče prema jugu te na Bjelopolju pravi široki luk i nastavlja prema zapadu. Na Bjelopolju prima prvu pritoku, mali potok Salakovac. Nakon Gornje Ploče, Jadova protječe kroz Donju Ploču i pomalo se udaljava od gorja Vrebačka staza i teče sjevernim rubom Ličkog polja. U selu Mogorić s desne strane prima pritoku Kovačicu. Kod zaseoka Maljkovići teče u smjeru sjevera i prolazi kroz sela Pavlovac Vrebački i Zavode. U ovom dijelu toka Jadova se potpuno približava južnim padinama Vrebačke staze. Kod Vrepca prima desnu pritoku Graovčevu rijeku, skreće prema jugu pa uskoro opet prema zapadu. Nakon Vrepca s desne strane prima još tri potoka - Rakića potok, Tunjevac i Volarički potok. Ulaskom u uski kanjon kod Barleta postaje iznimno teško dostupna te se kod sela Kulica ulijeva u rijeku Liku.

◀ Rano proljeće u blizini
Vodene pećine

Early spring near
the Water Cave

Brief description of the Jadova's course

The source of the Jadova is located near the village of Gornja Ploča, close to the hamlet of Lazići, a few dozen meters from the Udbina - Gornja Ploča high-speed road. The hill from which the river originates, represents the easternmost edge of the Vrebač Trail range. It briefly flows south and forms a wide arc at the village of Bjelopolje, continuing westward. At Bjelopolje, it receives its first tributary, the small Salakovac stream. After Gornja Ploča, the Jadova passes through Donja Ploča, gradually moving away from the Vrebač Trail range, flowing along the northern edge of the Lika Field. In the village of Mogorić, it receives the Kovačica tributary from the right. Near the hamlet of Maljkovići, it flows north and passes through the villages of Pavlovac Vrebački and Zavode. In this part of its course, the Jadova comes very close to the southern slopes of the Vrebač Trail. Near Vrebac, it receives the right tributary Graovčeva River, turns south, and soon again to the west. After Vrebac, it receives three more streams from the right – the Rakića stream, the Tunjevac, and the Volarički stream. Entering a narrow canyon near the village of Barlete, it becomes extremely difficult to access and, at the hamlet of Kulica, it joins the Lika River.



IZVOR RIJEKE JADOVE

SOURCE OF THE JADOVA RIVER

Rijeka Jadova izvire u blizini zaseoka Lazići kod Gornje Ploče. Izvor se naziva Jezero i nalazi se u uskoj izduženoj dolini okruženoj vapnenačkim stijenama, na čijim se rubovima nalazi više manjih izvora. Svi ti izvori tvore jezero dužine oko 100 m i širine oko 15 m. Glavni izvor je prilično neobičan. Nalazi se na sjevernom rubu jezera u špilji iz koje dopire zvuk žubora vode. Od ulaza u špilju koncentrično se po površini jezera šire mali valovi. U špilji je slap koji čujemo, ali ne vidimo. Slap se ulijeva u jezero i tako nastaju koncentrični valovi. Ovako neobičan izvor samo je prva u nizu zanimljivosti koje krije Jadova. Sjeverno od izvora pruža se divlji klanac kojim tek rijetko dotječe rijeka Suvaja koja izvire u blizini Udbine.

The Jadova River springs near the hamlet of Lazići near Gornja Ploča. The source is called 'Jezero' (CRO: lake) and is located in a narrow-elongated valley surrounded by limestone rocks with several smaller springs along its edges. All these springs form a lake approximately 100 meters long and 15 meters wide. The main source is quite unusual. It is located on the northern edge of the lake in a cave where the sound of rushing water can be heard. Concentric ripples spread across the lake's surface from the cave entrance. There is a waterfall inside the cave which we can hear but cannot see. The waterfall flows into the lake and this is how concentric waves are created. This unique source is just the first in a series of interesting features that the Jadova River offers. North of the source, there is a wild gorge through which the Suvaja River, which originates near Udbina, sometimes flows.

◀ Špilja Jezero – glavni izvor
kristalno bistre Jadove
Jezero Cave – the main source
of the crystal-clear Jadova



TRAGOVİ JAPODA

TRACES OF THE JAPODS

Na lijevoj obali Jadove, nedaleko od izvora, nalazi se manja polušpilja ispred koje su izvršena arheološka iskopavanja. Tu su pronađeni ostaci ognjišta, nešto keramike i životinjske kosti. S desne strane Jadove, otprilike nasuprot polušpilje, još je veća špilja dužine 32 metra u kojoj su također pronađene ljudske kosti, keramika, nakit i tragovi paljevine. Analiza pronađenih predmeta pokazala je njihovu starost od 2800 do 2900 godina pa se svrstavaju u kraj kasnog brončanog doba. Tada je na području Like, Ogulinsko-plašćanske udoline i Pounja živio narod Japoda. Na osnovi otkrivenih tragova arheolozi su zaključili da je manja polušpilja služila za stanovanje, dok je velika špilja, na desnoj obali, služila za pokapanje mrtvih.

On the left bank of the Jadova River, not far from the source, there is a smaller semi-cave where archaeological excavations have been carried out. Remains of hearths, pottery, and animal bones were found there. On the right side of the Jadova, roughly opposite the semi-cave, there is a larger cave, 32 meters long, where human bones, pottery, jewelry, and traces of burning were also found. The analysis of the discovered objects revealed their age to be between 2800 and 2900 years, placing them in the late Bronze Age. At that time, the Japod people lived in the area of Lika, the Ogulin-Plaški Valley, and region of Pounje. Based on the discovered traces, archaeologists concluded that the smaller semi-cave was used for dwelling, while the large cave on the right bank was used for burying the dead.

◀ Arheolozi su utvrdili da su u ovoj polušpilji stanovali Japodi
Archaeologists have determined that the Japods lived in this semi-cave

Špilja na desnoj obali izvorišnog jezera u kojoj su Japodi pokapali mrtve ▶

Cave on the right bank of the source lake where the Japods used to bury the dead



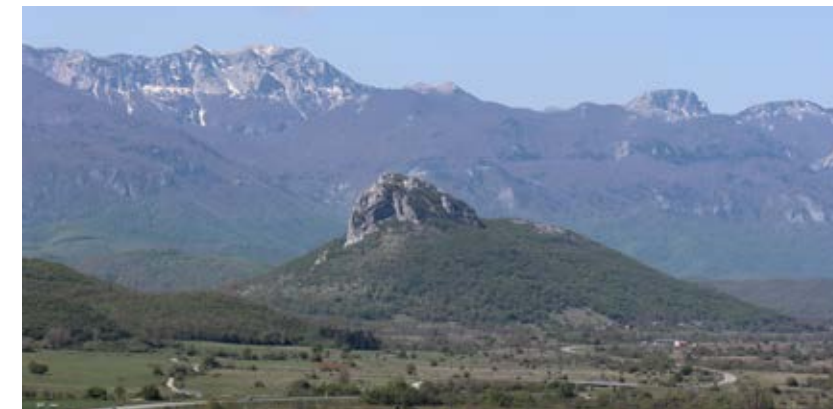


VIDIKOVAC GAKUŠA GAKUŠA VIEWPOINT

Priča o rijeci Jadovi je ujedno priča o prekrasnim vidikovcima koji se pružaju s brojnih, lako dostupnih uzvisina iznad rijeke. Iznad Bjelopolja i zaseoka Lazići uzdiže se brdo Gakuša preko kojeg prolazi stara cesta koja povezuje Udbinu i Gornju Ploču. Već nakon prve serpentine stiže se na odličan vidikovac s kojeg se pruža iznimno lijep pogled na Bjelopolje, brdo Zir (849 m) i niz velebitskih vrhova u pozadini. Po sredini polja vijuga rijeka Jadova.

The story of the Jadova River is also a story of exceptional viewpoints that can be enjoyed from numerous easily accessible elevations above the river. Gakuša hill rises above Bjelopolje and the hamlet of Lazići, crossed by an old road connecting Udbina and Gornja Ploča. After the first hairpin turn, you reach a viewpoint offering a stunning view of the village of Bjelopolje, the Zir hill (849 m), and a row of Velebit peaks in the background. The Jadova River meanders through the middle of the field.

◀ Pogled s vidikovca Gakuša na Bjelopolje, Zir i Velebit u pozadini
View from the Gakuša viewpoint of the village of Bjelopolje, the Zir hill and the Velebit peaks in the background



Pogled s Gakuše na Zir i Velebit | View from Gakuša to Zir and Velebit



25 MOSTOVA PREKO RIJEKE JADOVE

25 BRIDGES OVER THE JADOVA RIVER

Preko Jadove izgrađeno je više od 25 mostova što je, s obzirom na dužinu rijeke od samo 41 kilometar, prilično mnogo. Velik broj mostova otkriva da je nekad život pulsirao uz obje strane rijeke. Svi mostovi su kolni, osim bivšeg pješačkog mosta Ljesa Varničića u Vrepcu. Većinom su imena dobivali po prezimenima ljudi koji su vezani uz njihovu izgradnju pa su neki od naziva mostova Popović, Kljajić, Korać, Vrbica, Vučković... Zanimljiv je Čelemijski most čije ime potječe iz osmanskog razdoblja, no značenje riječi je nepoznato. Pojedini mostovi su bezimeni ili im je ime zaboravljeno, kao što je drveni most kod Vodene pećine, most ispod Radlovca, most preko Kovačice... Mostovi su povezivali sela i omogućavali odlazak u polja.

There are more than 25 bridges built over the Jadova River, which is quite a lot considering the river's length of only 41 kilometers. The significant number of bridges reveals that life once pulsed on both sides of the river. All the bridges are vehicular, except for the former pedestrian bridge 'Ljesa Varničića' in Vrebac. Most of them are named after the surnames of people associated with their construction, such as Popović, Kljajić, Korać, Vrbica, Vučković, etc. An interesting one is the 'Čelemijski' bridge, whose name originates from the Ottoman period, but the meaning of the word is unknown. Some bridges are nameless or have been forgotten, like the wooden bridge near the Water Cave, the bridge below Radlovac, the bridge over the Kovačica, etc. These bridges would connect villages and thus enable access to fields.

◀ Most Vrbica u Pavlovićima
'Vrbica' in Pavlovići

'Radlovački most u Zavođu
'Radlovac' bridge in Zavođe ▶





Ljesa Varničića u Vrepcu
'Ljesa Varničića' bridge in Vrebac

Koraćev most između Zelića i Selišta ►
'Ljesa Varničića' bridge in Vrebac





◀ Kljajića most u Gornjoj Ploči
 'Kljajića' bridge' in Gornja Ploča

Most kod Vodene pećine ▶
 Bridge near the Water Cave



KAMENI PRIJELAZI

STONE CROSSINGS (STEPPING STONES)

Jedna od najvećih atrakcija duž Jadove su prastari kameni prijelazi preko rijeke. Na mjestima gdje je Jadova plitka, umjesto da grade mostove, ljudi su se dosjetili jednostavnom rješenju. U rijeku su postavili krupno kamenje, udaljeno jedno od drugog točno toliko da se po njima može koračati, a da između njih može protjecati voda. Starost ovih prijelaza nemoguće je utvrditi, ali možemo maštati i nećemo pogriješiti ako kažemo da su jako, jako stari. Čak postoji mogućnost da se prijelaz Dračinov brod nalazi na trasi rimskog puta koji je vodio do rimskog naselja Ancus (danas selo Vrebac). Neke prijelaze mještani zovu brod, negdje ih zovu skakala, neki nemaju imena ili su zaboravljena. Kamenji prijelazi preko Jadove iznimno su vrijedna i jedinstvena

graditeljska baština koja čeka stručnu valorizaciju, obnovu, zaštitu i prezentaciju javnosti. Zamišljamo interpretacijsku stazu koja bi povezala dio tih prijelaza - šetnja uz rijeku i skakutanje preko nje po kamenju koje je postavljeno u dalekoj prošlosti. Bila bi to lijepa turistička atrakcija.

One of the biggest attractions along the Jadova River is the ancient stone crossings over the river. In places where the Jadova is shallow, instead of building bridges, people ingeniously devised a simple solution. They placed large stones in the river, spaced exactly enough to step on them while

◀ Kamenji prijelaz
u Gornjoj Ploči
Stone crossing
in Gornja Ploča



Kamenji prijelaz
kod Selišta
Stone crossing
near Selište ▶

allowing water to flow between them. The age of these stepping stones is impossible to determine, but we can imagine that they are very, very old. There's even a possibility that the Dračinov brod crossing is located on the route of a Roman road leading to the Roman settlement Ancus (now the village of Vrebac). Some locals call these crossings “brod” (boat), others call them “skakala” (jumping points), some have no names or have been forgotten. Stone crossings over the Jadova represent an exceptionally valuable and unique architectural heritage awaiting professional evaluation, restoration, protection, and presentation to the public. We envision an interpretative trail which would connect some of these crossings—a walk along the river and jumping over the stones set in the distant past. It could turn into a beautiful tourist attraction.

Kameni prijelaz kod Vodene pećine ►
Stone crossing near the Water Cave



▲ Prijelaz preko
Rakića potoka
Crossing over
the Rakića
stream

Kameni prijelaz
Dračinov brod
u Zavodu
Stone crossing
Dračinov brod
in Zavode





SREDNJOVJEKOVNA UTVRDA - ŠTULIĆA KULINA

MEDIEVAL FORTRESS – ŠTULIĆA KULA

Prema povijesnim je izvorima u Ličkom polju u srednjem vijeku postojalo oko 60 utvrda i kula. Neke su uništili ratovi, neke su uništene kako ne bi koristile neprijatelju, a neke su jednostavno napuštene nakon odlaska Osmanlija pa ih je razorio zub vremena. Oko Jadove se nalazi puno manjih uzvišenja

◀ Štulića kulina, jedina preživjela srednjovjekovna utvrda oko rijeke Jadove

Štulića kula, the only surviving medieval fortress around the Jadova River

na kojima je u davna vremena stajala neka obrambena građevina ili promatračnica. Tragova tih građevina još je jako malo, no ostali su nazivi koji pričaju priču: Kulina, Gradina, Karaula, Stražbenica... Ipak, jedna je gradina nekim čudom preživjela sve nevolje i danas jedina svjedoči o burnoj srednjovjekovnoj prošlosti ovoga kraja. To je Štulića kulina, izgrađena na nepristupačnoj kamenoj uzvisini na nadmorskoj visini oko 650 m pokraj zaseoka Štulići, u selu Gornja Ploča. Staza do gradine postoji, ali zarasla je i gotovo neprohodna. Orijentacija je također otežana jer gradinu sa svih strana skriva šuma. Prema stilu gradnje povjesničari procjenjuju da je izgrađena oko 1500. godine. Njezini graditelji su najvjerojatnije

članovi obitelji Karlović koji su prije dolaska Osmanlija imali posjede u ovom kraju. U osmansko doba vlasnik gradine bio je izvjesni beg Štulić, no više podataka o njemu nema. Unutar zidina uzdiže se kružna kula unutrašnjeg promjera 4 i visine oko 10 metara. S obzirom na njezinu starost, može se reći da je u jako dobrom stanju. S tri strane utvrdu štiti nepristupačan teren, dok je jedini mogući pristup s juga. Tijekom našeg boravka na njoj cijelo je vrijeme iznad glava kružio jedan gavran. Uglavnom je letio visoko, no povremeno bi se spustio i nešto niže. Graktao je na nas sve dok se nismo prilično udaljili. Ostaje tajna je li negdje na kuli imao gnijezdo s jajima ili je to duh jednog od vlasnika koji još tu živi i čuva svoju kulu.

IMPRESUM

Biblioteka Geographia Croatica

Knjiga 64, prvo izdanje

Autor teksta: Faruk Islamović

Autor fotografija: Nikola Cetina

Urednica: Petra Somek

Prijevod na engleski: Ivana Gradečak

Lektura i korektura: Lidija Menges

Dizajn: Petra Somek i Mirjana Mandić

Grafička priprema: Meridijani, Mirjana Mandić

Tisak: Printera grupa, Sveta Nedelja

Na naslovnici: Popovića most u Vrepcu preko rijeke Jadove

Nakladnik:

Meridijani

Obrtnička 26, 10 430 Samobor,

Tel.: 01 33 6 2 367, faks: 01 33 60 321

E-mail: meridijani@meridijani.com

www.meridijani.com

Za nakladnika: Petra Somek, prof.

ISBN: 978-953-239-281-4



Meridijani
izdavačka kuća

© Meridijani – nijedan dio ove knjige ne smije se umnažati, fotokopirati ili na bilo koji drugi način reproducirati bez nakladnikova pisanog odobrenja
CIP zapis dostupan je u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem xxxxxxxxxxxxxxxx

Tiskano u Hrvatskoj, travanj 2024. godine. Cijena: 20 €

IMPRINT

Geographia Croatica Library

Book 64, first edition

Text author: Faruk Islamović

Photographer: Nikola Cetina

Editor: Petra Somek

Translation to English: Ivana Gradečak

Proofreading: Lidija Menges

Design: Petra Somek and Mirjana Mandić

Graphic preparation: Meridijani, Mirjana Mandić

Printed by: Printera Group, Sveta Nedelja

Cover: Popovića Bridge over the Jadova River in Vrebac

Publisher:

Meridijani

Obrtnička 26, 10 430 Samobor, Croatia

Phone: +385 1 33 6 2 367, fax: +385 1 33 60 321

E-mail: meridijani@meridijani.com

www.meridijani.com

For the publisher: Petra Somek, M.Ed.

ISBN: 978-953-239-281-4

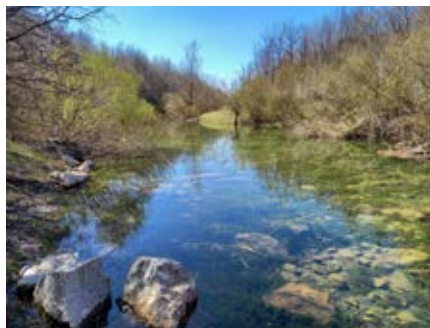
© Meridijani – No part of this book may be duplicated, photocopied, or otherwise reproduced without written permission from the publisher.
CIP Data is available in the computer catalog of the National and University Library in Zagreb under the number xxxxxxxxxxxxxxxx

Printed in Croatia, April 2024. Price: 20 €

Doznajte više o, široj javnosti slabo poznatoj, ličkoj rječici Jadovi čija je voda još uvijek kristalno čista. Izvire kod Gornje Ploče u Općini Lovinac, teče Ličkim poljem te nakon 41 kilometra utječe u rijeku Liku nedaleko od Gospića kao njezina najveća pritoka. Uz Jadovu su nađeni tragovi čovjekove prisutnosti još od brončanog doba i vremena Japoda. Iako kratka, premošćuje je čak 25 mostova i kamenih prijelaza, što najbolje oslikava nekadašnji život uz danas opustjelu rijeku. Ova knjižica nastala u tandemu fotografa Nikole Cetine i tekstopisca Faruka Islamovića otkriva njezine čari te vas poziva na posjet. Možda najbolje u proljeće i jesen, kad je korito Jadove puno vode.

.....

Find out more about the Jadova, a lesser-known Lika river, whose water has remained crystal clear to this day. It springs from Gornja Ploča in the Municipality of Lovinac, flows through the Lika Field, and after 41 kilometers, it merges into the Lika River near Gospić as its largest tributary. Traces of human presence have been found along the Jadova since the Bronze Age and the time of the Japods. Despite its short length, it is spanned by 25 bridges and stone crossings, reflecting the former life alongside the now deserted river. This book, created in tandem by photographer Nikola Cetina and writer Faruk Islamović, unveils its charms and invites you to visit it. Perhaps the best time is in spring and autumn, when the Jadova riverbed is full of water.



Cijena 20 eura



9 789532 392739

www.meridijani.com